С32

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА

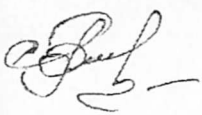
СЕРДЮК Тетяна Іванівна

УДК 378.147:793.31

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук



НБ НПУ
100043024

Київ – 2009

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Шевнюк Олена Леонідівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Щолокова Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
завідувач кафедри фортепіанного
виконавства та художньої культури;

кандидат педагогічних наук, доцент
Ростовська Юлія Олександрівна,
Ніжинський державний педагогічний
університет імені М.В.Гоголя,
доцент кафедри музичної педагогіки і
хореографії.

Захист відбудеться 10 вересня 2009 р. о 14^{00} годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «3» серпня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **В.Д.Сиротюк**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан соціального та економічного розвитку нашого суспільства потребує оновлення всіх сфер освітньої діяльності. Вирішальна роль в модернізації системи освіти належить вищим педагогічним навчальним закладам, оскільки саме тут формується професіоналізм майбутнього фахівця, здатного активізувати інтелектуальний та духовно-творчий потенціал особистості дитини.

Сучасна вища освіта орієнтована на пріоритетність національно-духовного розвитку особистості майбутнього вчителя, який покликаний залучити дітей до кращих надбань світової та вітчизняної культури. Ці пріоритети закріплені у Законі України «Про вищу освіту» (2002 р.), Державній програмі «Вчитель» (2002 р.), Державній національній програмі «Освіта. (Україна XXI ст.)» (1994 р.), в яких наголошується, що мистецька освіта вчителя сприяє його національно-культурній ідентифікації, формуванню усталеної системи цінностей, вмотивовує його творчу активність.

У сучасному світі особливого значення набуває хореографічне мистецтво, яке за своєю природою є синтетичним. Заняття хореографією розвивають емоційну і вольову сферу особистості, сприяють залученню до національно-культурних цінностей, орієнтують людину на здоровий спосіб життя, підвищують працездатність, що забезпечує цілеспрямований розвиток життєво важливих духовних, інтелектуальних і фізичних якостей майбутнього покоління.

Інтегрованість складових хореографічного мистецтва сприяє всебічному розвитку людини як найвищої цінності суспільства. Теоретики і практики хореографічного мистецтва (В.Авраменко, Н.Базарова, Г.Березова, Л.Бондаренко, О.Бурля, А.Ваганова, К.Василенко, В.Верховинець, А.Гуменюк, С.Забредовський, Є.Зайцев, С.Зубатов, П.Коваль, В.Костровицька, О.Мартиненко, Б.Стасько, О.Таранцева, Т.Ткаченко, Ю.Хижняк, Т.Чурпіта, А.Шевчук та ін.) вважають, що залучення дитини до танцювального мистецтва важливе для її духовного збагачення, творчого розвитку, фізичного здоров'я, формування інтересу до рухової діяльності. Для нашого дослідження є вихідною позиція вітчизняних хореографів-педагогів М.Вантуха, В.Верховинця, Г.Клокова, А.Кривохижи, Т.Ткаченко та ін. щодо важливої ролі танцювального мистецтва в становленні свідомої національної духовності майбутніх поколінь.

Усвідомленням значущості хореографії в системі культури та освіти стало впровадження її основ у загальноосвітніх школах, а також відкриття спеціальності «Хореографія» у вищих педагогічних навчальних закладах України. Останнє викликало потребу в удосконаленні системи професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів.

Проте аналіз педагогічної практики свідчить, що до цього часу недостатньо приділяється увага естетико-виховному потенціалу хореографічного мистецтва у професійному розвитку особистості майбутнього вчителя. Зміст та організаційно-методичне спрямування процесу його професійної підготовки орієнтовані, в першу чергу, на виконавсько-

технологічні аспекти хореографії, що, в певній мірі, не дозволяє студенту осмислити й розкрити специфіку та сутність образів хореографічної культури. Спрямування фахової підготовки спеціалістів на формування їх художньо-естетичного досвіду дозволить у процесі навчання забезпечити цілісність хореографічного професіоналізму, педагогічних умінь та ціннісного ставлення до танцювального мистецтва.

Феномен художньо-естетичного досвіду особистості розкритий у таких аспектах: філософському – О.Аверіним, М.Вахтоміним, І.Зязюном, В.Івановим, М.Каганом, В.Павловим, В.Пановим, В.Шагєєвим, В.Швирьовим та ін.; психологічному – Е.Артем'євим, Л.Виготським, Л.Воробйовою, П.Гальперіним, В.Давидовим, Л.Занковим, О.Леонтьєвим, К.Платоновим, С.Рубинштейном, Т.Снєгірьовою, Б.Тепловим та ін., а також – у контексті його цілеспрямованого педагогічного формування – В.Бутенко, Л.Висотіною, Т.Гризоглазовою, І.Гриценко, Т.Завадською, Г.Карась, О.Олексюк, Г.Падалкою, О.Рудницькою, Т.Скорик, О.Шевнюк, О.Щолоковою та ін.

Наукове дослідження психолого-педагогічних аспектів хореографічного мистецтва було спрямоване на аналіз теоретичних засад та історичного досвіду навчання хореографії (Н.Базарова, Г.Березова, Л.Блок, А.Ваганова, К.Василенко, В.Верховинець, В.Волчукова, А.Гуменюк, О.Єльохіна, Є.Зайцев, С.Зубатов, В.Красовська, В.Купленник, С.Легка, Т.Павлюк, Ю.Станішевський, М.Тарасов, Т.Ткаченко, В.Шкоріненко та ін.); впливу танцювального мистецтва на духовний розвиток особистості (В.Верховинець, П.Коваль, П.Мануйлов, Ю.Хижняк, Т.Чурпіта, А.Шевчук та ін..); розвитку хореографічної активності дітей дошкільного та шкільного віку (О.Акбарова, С.Акішев, Г.Березова, О.Горшкова, О.Мартиненко, Ю.Ушакова, Т.Чурпіта, А.Шевчук та ін.); формування професійних умінь майбутніх учителів хореографії (О.Бурля, С.Забредовський, О.Мартиненко, Б.Стасько, О.Таранцева та ін.); використання танцювальних вправ у фізичному вихованні особистості (Ф.Аморос, І.Баднін, І.Гутс-Мутс, Ж.Далькроз, Ж.Демені, О.Дубогай, В.Завадич, Ж.Компаньйон, В.Кручинін, К.Купер, М.Лєвин, П.Лінг, Б.Менсендик, З.Миронова, Р.Петрина, Л.Сущенко, М.Томе, Г.Фіт та ін.); корекційно-лікувальних можливостей хореографічного мистецтва (Т.Білоус, Б.Боман, П.Бонкур, Г.Вігерт, Д.Готтендор, С.Далгрен, Е.Едельхольм, М.Загорц, А.Івашковський, Р.Лабан, М.Лещенко, В.Райх, Ю.Ріордан, Г.Салліван, Д.Сілк, Ж.Філіпп, К.Юнг та ін.).

Проте аналіз вагомого за результатами теоретичного і практичного доробку педагогічної науки дозволяє стверджувати, що поза увагою дослідників залишається проблема формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії в єдності емоційно-ціннісного ставлення до танцювального мистецтва, загальнокультурної обізнаності, фахово-педагогічних умінь та хореографічного професіоналізму.

Таким чином, актуальність проблеми формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, її недостатня наукова розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри музичного виховання та хореографії Бердянського державного педагогічного університету і складає частину наукового напряму «Проблема підготовки фахівців в умовах оновлення форми і змісту художньої освіти» (протокол № 5 від 21 грудня 2004 р. вченої ради БДПУ).

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол № 6 від 3 березня 2005 р.) і узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 23 січня 2007 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати модель формування художньо-естетичного досвіду студентів вищих педагогічних навчальних закладів та експериментально перевірити її організаційно-методичне забезпечення в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії.

Гіпотеза дослідження: ефективність формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії забезпечується шляхом:

- досягнення системності хореографічних та професійно-педагогічних знань студентів засобами мультимедійного і аудіовізуального навчання;
- впровадження методів синтетичної драматизації з метою розвитку емоційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до хореографічного мистецтва;
- активізації хореографічно-постановчої діяльності студентів через залучення у процес їх фахової підготовки опорно-методичних карт.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз сутності та змісту художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії та виокремити компоненти його структури.

2. Виявити фактори впливу хореографічного мистецтва на формування художньо-естетичного досвіду студентів у процесі їх фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах.

3. Визначити критерії та рівні сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії.

4. Розробити модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії та експериментально перевірити її організаційно-методичне забезпечення в процесі професійної підготовки студентів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки майбутніх учителів хореографії в умовах вищого педагогічного навчального закладу.

Предмет дослідження: організаційно-методичне забезпечення формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії в процесі їх фахової підготовки.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та перевірки гіпотези дослідження були використані такі теоретичні та емпіричні методи: *аналітичний* – для вивчення філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми; *систематизація,*

класифікація та узагальнення – для визначення сутності та змісту художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії; *системно-структурний* – для виявлення структури художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів, взаємозв'язків його компонентів; *моделювання* – для конструювання моделі формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії; *анкетування, спостереження* – для виявлення рівнів сформованості хореографічних знань студентів; *експериментальний* – для організації констатувального та формувального експерименту у вищих педагогічних навчальних закладах; *статистичний* – для перевірки ефективності розробленої моделі та достовірності отриманих результатів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* розроблена модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, заснована на домінантності ціннісно-змістових аспектів хореографічного мистецтва (по відношенню до виконавсько-технологічних) і запропоноване організаційно-методичне забезпечення формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії в процесі їх професійної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах засноване на взаємодії методів мультимедійного навчання, синтетичної драматизації та опорно-методичних карт постановчої роботи;

– *конкретизовані* сутність, зміст та компонентна структура художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів, яка полягає у взаємодії когнітивної, аксіологічної та праксеологічної його складових в процесі художньо-естетичної діяльності особистості;

– *обґрунтовані* критерії (інформаційно-тезаурусний, художньо-експресивний, практично-технологічний) та рівні сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії;

– *подальшого розвитку набули* уявлення про фактори впливу хореографічного мистецтва на цілісний і гармонійний розвиток особистості майбутнього фахівця.

Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо впровадження в практику вищих педагогічних навчальних закладів організаційно-методичного забезпечення формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, яке містить інноваційну мультимедійну електронну енциклопедію з історії, теорії та методики хореографічного мистецтва, систему творчих музично-пластичних завдань, опорно-методичні карти постановчої роботи хореографів. Розроблений цілісний навчально-методичний комплекс з хореографічної підготовки студентів-хореографів може бути продуктивно використаний викладачами, методистами, вчителями, студентами в процесі проектування навчальних програм та нормативних курсів з історії хореографічного мистецтва, спецкурсів з методики викладання дисциплін хореографії, для збагачення методичної складової художньо-педагогічної практики та художньо-естетичного виховання молоді з метою вдосконалення результативності професійної підготовки та підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін, а також хореографічного навчання дітей в загальноосвітніх навчальних закладах та позашкільних установах.

Теоретичні положення та практичні результати дослідження **впроваджені** в навчально-виховний процес Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 7 від 20.01.2009 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 63/2138-22 від 8.12.2008 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 06/140 від 4.02.2009 р.), Маріупольського гуманітарного університету (довідка № 306 від 26.11.2008 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та результати дослідження доповідались на Міжнародній науковій конференції «Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Мелітополь, 2007), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія і практика естетичного виховання в умовах соціокультурної трансформації» (Бердянськ, 2006), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційні технології оздоровчої спрямованості фізичного виховання студентської молоді та їх впровадження в систему європейської інтеграції України» (Бердянськ, 2007), науково-практичній конференції «Синтез мистецтв в хореографічній освіті» (Київ, 2007), на науково-практичних конференціях викладачів та аспірантів НПУ імені М.П.Драгоманова (Київ, 2006, 2007), на звітній науково-практичній конференції викладачів та студентів Бердянського державного педагогічного університету (Бердянськ, 2007), обговорювались на засіданнях кафедри музичного виховання та хореографії Бердянського державного педагогічного університету.

Публікації. Основні теоретичні положення дослідження, його результати та висновки подані в 7 одноосібних публікаціях автора, з них 5 – у наукових фахових виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 392 найменувань (з них 16 іноземною мовою), 6 додатків на 38 сторінках. Повний обсяг дисертації – 290 сторінок, з них – 216 сторінок основного тексту, робота містить 13 рисунків, 19 таблиць на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовані актуальність і доцільність дослідження, визначені його об'єкт, предмет, мета, сформульовані гіпотеза та завдання, окреслені методологічні та теоретичні засади дослідження, охарактеризовані його методи, розкрита наукова новизна, теоретичне та практичне значення, подані відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **«Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів як педагогічна проблема»** нами проаналізована філософська, мистецтвознавча, психолого-педагогічна література з проблеми дослідження. На цій основі розкриті сутність, зміст та структура художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії, виявлений педагогічний потенціал хореографічного мистецтва у формуванні вищезазначеного феномена.

Вивчення філософських концепцій художньо-естетичного досвіду особистості (А.Аверін, М.Вахтомін, І.Зязюн, В.Іванов, М.Каган, В.Павлов, В.Панов, В.Шагєєв, В.Швирьов та ін.) виявило спільну позицію науковців у тлумаченні його як способу реалізації діяльнісної сутності людини в предметному світі культури, як відображення в людській свідомості об'єктивного світу на основі практичної зміни людиною оточуючого довкілля, як взаємодії чуттєвого і раціонального, емпіричного та інтелектуального, інтуїтивного та теоретичного.

Сучасні психологи (Е.Артем'єв, Л.Виготський, Л.Воробйова, П.Гальперін, В.Давидов, Л.Занков, Дж.Келлі, О.Леонтьєв, А.Маслоу, К.Платонов, К.Роджерс, С.Рубинштейн, Т.Снєгірьова, Б.Теплов та ін.) визначили варіативні підходи до дефінітивної характеристики досвіду. В контексті психологічного підходу досвід розглядається як один з компонентів структури особистості. Формування досвіду особистості пов'язується з розвитком її індивідуальних якостей, набуттям знань і вдосконаленням умінь та навичок, які можуть набуватися особистістю тільки в процесі соціально значущої діяльності.

Педагогічна наука (В.Бутенко, Л.Висотіна, Т.Гризоглазова, І.Гриценко, Т.Завадська, І.Зязюн, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Рудницька, Т.Скорик, О.Шевнюк, О.Щолокова та ін.) розглядає досвід в єдності знань, способів творчої пошукової діяльності (вмінь і навичок) та емоційно-ціннісного ставлення до світу.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури в дослідженні розкрито сутність художньо-естетичного досвіду особистості майбутнього вчителя хореографії як інтегрованого особистісного утворення, що формується в процесі художньо-естетичної діяльності, а також здійснено аналіз сфер його функціонування. Це дало підстави для визначення змісту художньо-естетичного досвіду особистості майбутнього вчителя хореографії як узагальненої системи художньо-естетичних знань, емоційно-ціннісного ставлення до хореографічного мистецтва та професійно-хореографічних умінь.

Відповідно були виокремлені такі структурні компоненти художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії:

– *когнітивний*, представлений системою історико-теоретичних, мистецтвознавчих знань, що спрямовують студентів на проектування хореографічної діяльності учнів;

– *аксіологічний*, представлений історико-культурним досвідом емоційно-ціннісного ставлення до хореографічного мистецтва, який зумовлює внутрішнє прийняття майбутнім фахівцем мистецьких цінностей і забезпечує формування ціннісних критеріїв його творчої діяльності;

– *праксеологічний*, представлений художньо-естетичною діяльністю студентів, спрямованою на створення хореографічних творів і залучення до танцювального мистецтва учнів і молоді.

Теоретичний аналіз сутності, змісту та структури художньо-естетичного досвіду особистості майбутнього вчителя хореографії дозволив виявити фактори впливу хореографічного мистецтва на його формування у студентів в процесі професійної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах.

Синтетичність як специфічна основа мистецтва танцю сприяє розвитку творчих здібностей особистості, створенню умов для її повноцінного емоційного самовираження, вихованню морально-вольових якостей людини, активізації комунікативної здатності до групової взаємодії, інтенсифікації пізнавальних процесів, здійсненню психологічної корекції, профілактиці психічної перенапруги, формуванню музикальності та ритмічності, покращенню фізичного стану особистості (засвоєння правильної постави тіла, розширення діапазону рухових навичок, підвищення їх точності, стійкості і координації).

Нами виокремлено особливості впливу хореографічного мистецтва на формування кожного з компонентів художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії. Насиченість хореографічного мистецтва образами забезпечує розвиток когнітивного компонента досвіду особистості, оскільки розвиває її творче мислення, сприяє формуванню активного сприйняття та фантазії, додає діяльності пошуковий характер, впливає на швидкість реакції, увагу, пам'ять. Емоційна напруга хореографії уможливлює формування аксіологічного компонента художньо-естетичного досвіду особистості, оскільки ефективно впливає на здатність розуміти сутність і глибинний зміст танцювального твору, втілювати його емоційну образність, транслювати національно-смислові образи. Активна хореографічна діяльність навчає імпровізувати, складати танцювальні композиції, заохочувати дітей до танцювальних занять, чим сприяє становленню праксеологічного компонента художньо-естетичного досвіду фахівців.

Вищезазначене зумовлює специфіку професіограми майбутнього вчителя хореографії, яка полягає в синтезуванні професійних умінь хореографа, сценографа, режисера-постановника, музиканта і професійної готовності до цілеспрямованого залучення учнів до національно-культурних цінностей хореографічного мистецтва.

У другому розділі **«Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка моделі формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії»** визначені критерії та рівні сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, обґрунтоване організаційно-методичне забезпечення процесу його формування, здійснений аналіз результатів констатувального та формувального експериментів, запропоновані рекомендації щодо впровадження матеріалів дослідження в практику вищих педагогічних навчальних закладів і сформульовано висновки.

Констатувальний експеримент передбачав діагностування стану сформованості у студентів-хореографів кожного з компонентів художньо-естетичного досвіду.

Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Бердянського державного педагогічного університету (студенти III–IV курсів денної форми навчання спеціальності «Педагогіка та методика середньої освіти. Хореографія»); Мелітопольського державного педагогічного університету (студенти III–IV курсів денної форми навчання спеціальності «Педагогіка та методика середньої освіти. Музика», спеціалізація «Хореографія»); Маріупольського гуманітарного університету (студенти III–IV курсів денної

форми навчання спеціальності «Дошкільне виховання», спеціалізація «Хореографія»). Загальна кількість реципієнтів, що брали участь у констатувальному експерименті, склала 196 осіб.

Констатувальний експеримент був спрямований на встановлення вихідного рівня сформованості художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів. У ході констатувального експерименту використовувалось анкетування для виявлення рівня знань студентів з історії, теорії та методики хореографічного мистецтва, діагностична методика Т.Баришевої «Мімічний тест» для визначення рівня емоційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до мистецтва та творчі завдання на виявлення вміння студентів-хореографів створювати танцювальні композиції.

У результаті констатувального експерименту виявлено недостатній рівень цілісності художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, який характеризується відсутністю грунтовності та системності історико-культурних та теоретико-методичних знань хореографічного мистецтва, нерозвинутістю емоційно-почуттєвої сфери та первинною готовністю до здійснення професійно-творчої діяльності.

Нами були виокремлені відповідно до завдань художньо-педагогічної діяльності майбутніх учителів хореографії та обґрунтованої компонентної структури їх художньо-естетичного досвіду такі *критерії* його сформованості:

Інформаційно-тезаурусний критерій – знання основних етапів історичного розвитку хореографічного мистецтва, його шкіл, напрямків, стилів; імен видатних виконавців та балетмейстерів, кращих зразків професійного та самодіяльного хореографічного мистецтва як складової світової культури; володіння термінологією хореографічного мистецтва; знання лексики різних видів хореографічного мистецтва; володіння теоретичними знаннями з методики виконання та викладання різних видів хореографічного мистецтва.

Художньо-експресивний критерій – емоційність сприйняття музики, здатність аналізувати художні образи в музиці; експресивне ставлення до шедеврів світової та вітчизняної хореографічної культури; узгодження танцювальних рухів з темпом, акцентами, динамічними відтінками, метроритмічними особливостями музичного твору, єдність кульмінаційних моментів музичного і хореографічного творів; відтворення художнього образу музичного твору яскравою виразністю міміки та експресивною насиченістю танцювальних рухів, передача мімікою та пантомімікою різноманітних людських емоцій, фізичного стану, узгоджуючи з музикою, рухами і змістом композиції.

Практично-технологічний критерій – чіткість, технічність (біомеханічно правильне, раціональне виконання), пластичність (розтяжка, стрибок, координація), легкість та плавність виконання танцювальних рухів і комбінацій, враховуючи темп й ритм; розмаїтість танцювальних рухів (фізичні вправи, танцювальні, сюжетно-образні, акробатичні тощо), різноманітних малюнків і композиційних перебудов; збагаченість лексичного матеріалу технічно складними рухами з метою посилення художньо-естетичного та емоційного впливу на глядачів; грамотне та гармонійне поєднання танцювальних елементів

і рухів у комбінації та їх відповідність музичному матеріалу, виду і жанру хореографії.

Результати констатувального експерименту дозволили виявити три рівні сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії.

Репродуктивний рівень характеризується відсутністю у студентів ґрунтовності та системності знань історико-культурного розвитку хореографічного мистецтва, його шкіл, напрямків, обмеженістю та поверховістю знань імен видатних виконавців та авторів кращих зразків хореографічного мистецтва. Відтворення розрізнених елементів теоретичних та методичних положень набуває формального, часто стихійного характеру. З цим пов'язана недостатня готовність студента до професійно-творчого використання взаємодії хореографічних дисциплін, загальна пасивність у фаховій підготовці. Студенти байдужі до аксіологічних аспектів національних шедеврів хореографічної культури та на досить низькому рівні володіють яскравими засобами виразності художнього образу. Характерно, що вони можуть емоційно сприймати музику, але не вміють аналізувати її художні образи. Виконання танцювальних вправ, як правило, схематичне, не завжди відповідає ритму музичного супроводу. При складанні власного етюду спостерігається неграмотне поєднання танцювальних рухів в комбінації, невідповідність танцювальних рухів музиці та виду хореографії, бідність композиційних побудов, відсутність технічно-складних трюків. Репродуктивний рівень сформованості художньо-естетичного досвіду зафіксований у 55,1% респондентів.

Продуктивний рівень характеризується достатньо розвинутим комплексом мистецьких знань з історії розвитку хореографічного мистецтва, його шкіл, напрямків, проте поза з їх цілісністю та системністю. Студенти цього рівня обізнані з питань теорії та методики хореографічної освіти, але не відчувають в професійному спілкуванні творчого потенціалу взаємодії фахових дисциплін. Майбутні вчителі усвідомлюють аксіологічні аспекти хореографічних творів світової та вітчизняної культури, але недостатньо виразно та емоційно-образно відтворюють художній образ. У студентів цього рівня висока емоційність сприйняття музики на фоні відсутності глибини аналізу художніх образів музичного твору. Виконання танцювальних вправ чітке, технічне, відповідає темпу й ритму музичного супроводу. Студент демонструє різноманітність танцювальних рухів та композиційних побудов, проте часто повторює вже апробоване. Поєднання танцювальних рухів у комбінації грамотне та гармонійне, відповідає музичному матеріалу, виду та жанру хореографії. Однак відсутність технічно складних рухів збіднює змістовий та емоційний аспекти танцювального твору. Продуктивний рівень сформованості художньо-естетичного досвіду особистості зафіксований у 37,8% студентів.

Творчий рівень характеризується ґрунтовністю і системністю знань історико-культурного розвитку хореографічного мистецтва, його шкіл, видатних виконавців, балетмейстерів і кращих зразків хореографічного мистецтва. Цілісність та єдність мистецьких знань з теорії та методики хореографії спрямовують майбутнього вчителя на реалізацію в художньо-

педагогічному спілкуванні креативного потенціалу взаємодії різних предметів професійної підготовки. Студенти усвідомлюють аксіологічні аспекти хореографічних творів світової та вітчизняної культури та яскраво, виразно, емоційно-образно відтворюють художній образ. У студентів, що знаходяться на цьому рівні висока емоційність сприйняття музики, вміння аналізувати художні образі в музиці. Виконання танцювальних вправ чітке, технічне, відповідає темпу й ритму музичного супроводу, насичене розмаїттям танцювальних рухів та композиційних побудов, хореографічна лексика збагачена технічно складними рухами – трюками. Поєднання танцювальних рухів у комбінації грамотне та гармонійне, відповідає музичному матеріалу, виду та жанру хореографії. Творчий рівень сформованості художньо-естетичного досвіду зафіксований у 7,1% студентів.

Результати констатувального експерименту виступили підґрунтям проектування моделі формування художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів у вищому педагогічному навчальному закладі. Теоретично обґрунтована в дослідженні модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії базується на взаємозв'язках її мети та завдань, виокремлених принципів хореографічної освіти, змісту навчання, ефективних методів (мультимедійні та аудіовізуальні, синтетичної драматизації, опорно-методичних карт постановчої роботи хореографів) і організаційних форм навчально-виховного процесу (проблемні лекції, евристичні семінари, творчо-практичні заняття, концертно-виховні заходи, самостійна робота з імпровізації, педагогічна практика), що загалом забезпечують професійно-педагогічне спрямування хореографічної освіти студентів.

Пропонована нами модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії (Рис.1) в процесі їх професійної підготовки у вищому навчальному педагогічному закладі вирішує такі завдання:

– розширення, систематизація та взаємозв'язок художньо-естетичних та професійно-педагогічних знань студентів-хореографів;

– формування емоційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до хореографічного мистецтва;

– активізація творчої діяльності студентів у процесі їх хореографічної підготовки.

Організаційно-методичне забезпечення експериментальної моделі проектувалося та реалізувалося на базі визначених принципів хореографічної освіти: поєднання традицій і новаторства; системності та послідовності навчання; індивідуалізації та диференціації; наочності; поєднання вербальних і невербальних факторів впливу; руху від простого до складного; багаторазового повторення та варіативності; міцності знань і вмінь; міжпредметних зв'язків.

Ефективність теоретично обґрунтованої моделі формування художньо-естетичного досвіду та її організаційно-методичного забезпечення перевірялася в процесі формувального експерименту, мета якого полягала в оцінці її результативності.

Мета:
формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії

Завдання:
- розширення, систематизація та взаємозв'язок художньо-естетичних та професійно-педагогічних знань студентів-хореографів;
- формування емоційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до хореографічного мистецтва;
- активізація творчої діяльності студентів в процесі їх хореографічної підготовки

Принципи хореографічної освіти:
- поєднання традицій і новаторства;
- системності та послідовності навчання;
- поєднання вербальних і невербальних факторів впливу;
- індивідуалізації та диференціації;
- наочності;
- руху від простого до складного;
- багаторазового повторення та варіативності;
- міцності знань і умінь;
- міжпредметних зв'язків

Зміст художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії

Когнітивний компонент
- діалогічність і множинність мистецького тезаурусу студентів;
- аналітичність та системність хореографічних знань;
- взаємодія мистецтвознавчих і фахово-педагогічних знань

Аксіологічний компонент
- усвідомлення ціннісних смислів хореографічних творів;
- вмотивованість хореографічної діяльності студентів;
- концептуальність інтерпретації хореографічних образів

Праксеологічний компонент
- установка на пошук особистісних шляхів творчої реалізації;
- сформованість професійно-хореографічних умінь у взаємодії з методичними;
- спрямованість на активну навчально-хореографічну діяльність

Методи формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії

Мультимедійні
- інформаційно-мультимедійні;
- навчально-аудіовізуальні;
- художньо-аудіовізуальні

Синтетичної драматизації
- музичної драматургії;
- асоціативного порівняння;
- пластичної імпровізації;
- акторської драматизації;
- ігровий;
- пошуковий

Опорно-технологічні
- моделювання опорно-методичної карти;
- вербального стимулу;
- наочного пластичного показу;
- поелементного освоєння танцювальних рухів;
- цілісного освоєння танцювальних рухів

Організаційні форми:
- проблемні лекції
- творчо-практичні заняття
- концертно-виховні заходи
- евристичні семінари
- самостійна робота з імпровізації
- педагогічна практика

Моніторинг сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії

Рис.1. Модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії

Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи здійснювався шляхом порівняння динаміки формування художньо-естетичного досвіду у студентів-хореографів однорідних експериментальної та контрольної груп протягом 2003–2008 рр. (відповідно 58 та 58 студентів денного відділення профільних спеціальностей Бердянського державного педагогічного університету та Мелітопольського державного педагогічного університету).

Організація формувального експерименту передбачала одночасність застосування експериментальних факторів впливу на формування кожного окремого компонента художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів, оскільки вони функціонують в системі взаємозв'язків і взаємовпливів. Експериментальним фактором впливу на формування когнітивного компонента художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії визначено мультимедійне навчання на лекційних і семінарських заняттях з історії, теорії та методики хореографічного мистецтва, на формування аксіологічного компонента – методи синтетичної драматизації на практичних заняттях з хореографії та самостійній роботі з імпровізації, на формування праксеологічного компонента – застосування опорно-методичних карт хореографічного твору в умовах педагогічної практики та концертно-виховних заходів.

Результати експериментальної роботи показали, що впровадження мультимедійних технологій, зокрема, інноваційної авторської електронної енциклопедії, навчальних і художніх аудіовізуальних засобів суттєво інтенсифікувало навчання та підсилило вплив на студентську аудиторію.

Розроблена нами електронна енциклопедія є цілісним навчально-методичним комплексом з фахових хореографічних дисциплін. Вона дозволила організувати на інноваційній основі вивчення теорії та методики навчання хореографії, мистецтва балетмейстера, акторської майстерності, класичного танцю, сценічного костюма та художнього оформлення постановки. Чітко структурована зручною навігацією електронна енциклопедія містить матеріали з історії національної хореографічної традиції та класичного танцю, з теорії хореографії та її понятійного апарату, з методик навчання виконанню танцювальних па з аналізом можливих помилок і їх коректив. Переведений у гіпертекстову форму навчальний зміст хореографічних дисциплін отримав такі переваги: значно підвищилася структурованість навчальної інформації, забезпечувався її автоматизований пошук і динамічний перехід до наукових і методичних джерел з хореографії, практичного доробку видатних майстрів хореографії.

Унаочнення та емоційність процесу навчання забезпечувались застосуванням відеододатку до електронної енциклопедії. Вибрані нами навчальні фільми з хореографії підвищили інформаційну ємність занять, поліпшили емоційне тло засвоєння матеріалу. Використання у навчальному процесі навчальних та художніх фільмів дало можливість студентам-хореографам прослідкувати життєвий і творчий шлях видатних балетмейстерів, танцівників, побувати на концертах професійних ансамблів народного танцю, переглянути сцени з балетних вистав, уривки художніх фільмів з використанням

хореографічного мистецтва, фрагменти виступів майстрів сучасного танцю тощо. Якісний аналіз результатів формувального експеримента дозволяє стверджувати, що впровадження мультимедійної енциклопедії дозволило поліпшити якість навчального процесу завдяки зростанню рівня наочності, інтенсифікувати перебіг формування хореографічного досвіду, підвищити ефективність засвоєння хореографічних знань, індивідуалізувати та активізувати пізнавальну та творчу діяльність студентів.

Аналіз динаміки формування когнітивного компонента художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії виявив збільшення на 32,8% студентів в експериментальних групах на творчому і на 6,9% на продуктивному рівнях порівняно з контрольними групами, що дало можливість зробити висновок про ефективність застосованих експериментальних факторів впливу.

Формування аксіологічного компонента художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії базувалося на методах синтетичної драматизації, оскільки хореографія є синтетичним видом мистецтва, який об'єднує в собі літературну основу, музичний ряд, візуальний супровід та, безпосередньо, танцювальну діяльність. Використання в хореографічному навчанні різних видів мистецтв вплинуло на гармонійний розвиток емоційної та інтелектуальної сфер особистості студентів, в результаті чого вони одночасно навчалися мислити та співпереживати. Емоційність переживання хореографічних образів забезпечила виявлення їх особистісних смислів для майбутніх учителів і сприяла їх ефективному засвоєнню.

У процесі формування аксіологічного компонента художньо-естетичного досвіду студентів значне місце приділялося прослуховуванню та розбору музичних творів, створенню яскравої, образно-емоційної літературної основи танцювальної композиції, використанню візуальних засобів, що стимулювало сприйняття і творчу активність студентів. Це сприяло формуванню вмінь студентів відтворювати художні образи, розуміти засоби художньої виразності творів мистецтва, вихованню художнього смаку, артистизму, ціннісного ставлення до хореографічного мистецтва в цілому.

Опора на методи синтетичної драматизації (музичної драматургії, пластичної імпровізації, акторської драматизації, ігровий, пошуковий) емоційно стимулювала опанування хореографічних умінь і значно підвищила ефективність засвоєння студентами фахових знань. Експериментальним підтвердженням цього стали результати відстеження динаміки аксіологічного компонента художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, яка виявилася у збільшенні в експериментальних групах числа студентів з продуктивним та творчим рівнем (51,7% і 31,1%) порівняно з представниками контрольної групи (48,3% і 8,6% відповідно).

Формування праксеологічного компонента художньо-естетичного досвіду студентів спиралось на метод моделювання опорно-методичної карти хореографічного твору. Пропонована методика об'єднувала авторські інноваційні методичні карти з методами їх впровадження в професійну діяльність майбутніх учителів хореографії, а саме: вербальним стимулом,

наочним пластичним показом, практичним поелементним та цілісним освоєнням танцювальних рухів. Розроблена методика моделювання опорно-методичних карти використовувалась для ефективної раціоналізації та систематизації творчої активності студентів-хореографів, що сукупно допомагало їм усвідомлювати взаємодію всіх складових хореографічного твору. В методичній карті всі етапи навчально-методичної роботи над хореографічним номером співвідносяться між собою за законами драматургії, а саме: архітектоніка, музична драматургія, створення малюнка танцю, конструювання хореографічного тексту, підбір костюмів виконавців.

Змодельовані опорні конструкції використовувались не тільки як унаочнення знань, але й як опора для розвитку пізнавальної діяльності студентів. Даний підхід дає можливість одночасно візуально охоплювати всі компоненти, що входять у проблемну ситуацію, раціонально витрачати сили, організувати послідовну й ефективну практичну роботу. Якісний аналіз експериментальної роботи показав, що застосування у навчальному процесі опорно-методичних карт хореографічного твору сприяло ефективному оволодінню студентами основними етапами постановчої діяльності, а саме: задум хореографічного твору, розробка теми, ідеї та змісту танцю; аналіз музичної драматургії танцювального номеру; створення малюнка танцю; конструювання хореографічного тексту. Використання у процесі педагогічної практики і концертно-виховних заходів опорно-методичної карти розвивало у студентів готовність до цілеспрямованого педагогічного керівництва навчанню дітей хореографії.

Аналіз динаміки формування праксеологічного компонента художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії підтвердив ефективність пропонованої моделі, оскільки в результаті формувального експерименту досягнуте переведення 36,2% студентів експериментальної групи на творчий рівень, 55,2% студентів на продуктивний рівень (відповідні дані в контрольній групі – 10,3% і 48,3%).

Таблиця 1

Стан сформованості компонентів художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії

Компоненти	Рівні											
	Репродуктивний				Продуктивний				Творчий			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	а	%	а	%	а	%	а	%	а	%	а	%
Когнітивний	29	50	6	10,3	23	39,7	27	46,6	6	10,3	25	43,1
Аксіологічний	25	43,1	10	17,2	28	48,3	30	51,7	5	8,6	18	31,1
Праксеологічний	24	41,4	5	8,6	28	48,3	32	55,2	6	10,3	21	36,2

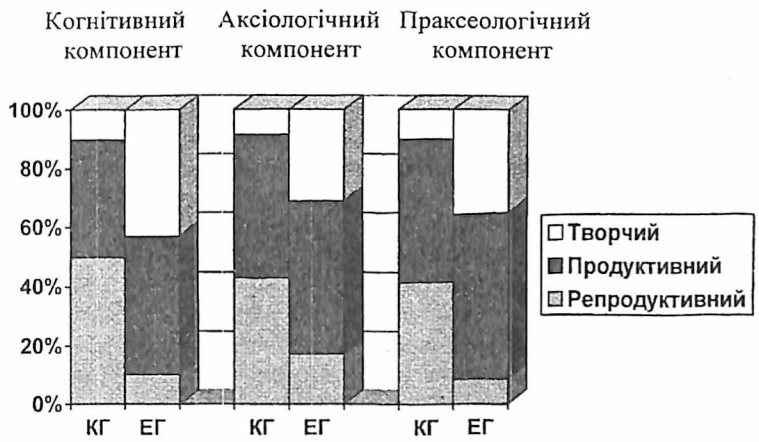


Рис.2. Динаміка рівнів сформованості компонентів художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії в контрольній та експериментальній групах

З метою об'єктивності оцінки ефективності пропонованого організаційно-методичного забезпечення формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії застосовано критерій Колмогорова-Смірнова, отримані показники якого (когнітивний компонент – 2,15<3,76; аксіологічний – 1,4<3,76; праксеологічний – 1,77<3,76) показали, що впроваджена у практику професійної підготовки студентів-хореографів вищого педагогічного навчального закладу вищезазначена модель формування художньо-естетичного досвіду дозволяє досягнути не тільки високого рівня володіння хореографічними знаннями і уміннями, але й ефективної інтеріоризації національно-культурних смислів танцювальної традиції, що виступає однією з необхідних умов їх майбутньої професійної діяльності.

Узагальнені результати дослідно-експериментальної роботи дозволяють стверджувати, що запропоноване організаційно-методичне забезпечення істотно підвищує якість професійної підготовки майбутніх учителів хореографії у вищому навчальному закладі.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснене теоретичне узагальнення і нове рішення проблеми формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, що знайшло відображення в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці його організаційно-методичного забезпечення, заснованого на взаємодії методів мультимедійного навчання, синтетичної драматизації та опорно-методичних карт постановчої роботи хореографа, які оптимізують

процес професійної підготовки студентів-хореографів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Результати теоретичного і експериментального дослідження підтвердили правильність його гіпотези, засвідчили вирішення поставлених завдань і дали підстави для таких висновків:

1. На основі аналізу сучасної освітньої практики, філософської та психолого-педагогічної літератури доведена актуальність проблеми формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії як необхідного компонента їх професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив конкретизувати сутність художньо-естетичного досвіду особистості майбутнього вчителя хореографії як інтегрованого особистісного утворення, що є результатом його хореографічної діяльності. Це дало підстави для визначення змісту художньо-естетичного досвіду особистості майбутнього вчителя хореографії як узагальненої системи художньо-естетичних знань, професійно-хореографічних умінь та емоційно-ціннісного ставлення до хореографічного мистецтва.

2. Структурний аналіз художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії дозволив виокремити основні його компоненти. Когнітивний компонент художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії представлений системою історичних, теоретичних, методичних хореографічних знань, що спрямовують студентів на проектування хореографічної діяльності учнів. Аксіологічний компонент художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії передбачає емоційне ставлення до хореографічного мистецтва, яке зумовлює внутрішнє прийняття майбутнім фахівцем мистецьких образів і забезпечує формування ціннісних критеріїв його творчої діяльності. Праксеологічний компонент художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії представлений їх хореографічною діяльністю, спрямованою на залучення до танцювального мистецтва учнів і молоді.

3. Конкретизація предметного змісту хореографічних дисциплін дозволила виявити можливості їх впливу на процес формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів, який полягає у розширенні та фундаменталізації мистецтвознавчого тезаурусу студентів, актуалізації системи їх художніх цінностей та розвитку в них високого рівня хореографічної майстерності. Нами виокремлені фактори впливу хореографічного мистецтва на формування когнітивного, аксіологічного і праксеологічного компонентів художньо-естетичного досвіду майбутніх фахівців: синтетичність хореографії сприяє розвитку творчої активності особистості й інтенсифікації пізнавальних процесів; її емоційність забезпечує образне сприйняття мистецтва та дійсності, створює умови для особистісного самовираження та ефективного педагогічного спілкування; фізично-рухова основа хореографії уможливлює виховання морально-вольових якостей особистості, імпровізаційності творчого мислення, динамічності постановчої діяльності з учнями, чим сприяє їх залученню до національної хореографічної традиції.

4. Обґрунтована система критеріїв (інформаційно-тезаурусний, художньо-експресивний, практично-технологічний) сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, які забезпечують повноцінне діагностування його структурних компонентів на всіх етапах професійної діяльності.

Виокремлені три рівні сформованості художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів (репродуктивний, продуктивний, творчий) в залежності від узагальнення в ньому хореографічної інформації та особливостей її використання в навчально-професійній діяльності. Констатувальним експериментом зафіксовано недостатній рівень сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, який характеризується відсутністю системності знань історико-культурного розвитку хореографічного мистецтва, слабкою розвинутістю емоційно-почуттєвої сфери та формально-технологічною готовністю до професійно-творчої діяльності.

5. Розроблена та експериментально перевірена модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії в процесі їх фахової підготовки, яка функціонує на основі взаємодії структурних компонентів – когнітивного, аксіологічного, праксеологічного та реалізується в процесі цілеспрямованого впливу методів мультимедіа та аудіовізуальних засобів, синтетичної драматизації та опорно-методичних карт. Інноваційність пропонованої моделі полягає у переміщенні акценту з виконавсько-технологічних аспектів хореографії на ціннісно-змістові, що забезпечує ефективне залучення молоді до національно-культурної традиції.

Результати формувального експерименту підтвердили ефективність пропонованого організаційно-методичної забезпечення на підставі позитивної динаміки стану сформованості компонентів художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів експериментальної групи порівняно з представниками контрольної (творчий рівень відповідно: когнітивний компонент – 43,1% і 10,3%, аксіологічний компонент – 31,1% і 8,6%, праксеологічний компонент – 36,2% і 10,3%).

6. Теоретично обґрунтоване та експериментально перевірене організаційно-методичне забезпечення формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії містить інноваційну мультимедійну електрону енциклопедію з історії, теорії та методики хореографічного мистецтва з компакт-дисками навчальних та художніх фільмів танцювального спрямування, систему творчих музично-пластичних завдань, методичні карти до постановчої роботи хореографів. Розроблені навчально-методичні матеріали можуть бути продуктивно використані викладачами, методистами, вчителями, студентами хореографічних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів. Теоретичні висновки і експериментальні дані дисертаційного дослідження можуть слугувати основою для оновлення змісту хореографічного навчання студентів у вищих навчальних закладах та сприяти вдосконаленню професійної майстерності фахівців у дошкільних і шкільних освітніх установах, в гуртках художньої самодіяльності, а також у системі перепідготовки та

підвищення кваліфікації педагогічних працівників в галузі хореографічної освіти.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми та засвідчує необхідність подальшої її розробки за такими основними напрямками: виявлення специфіки впливу хореографічного навчання на формування фізичного здоров'я вчителів і учнів, обґрунтування психолого-педагогічних засад формування професійних умінь студентів-хореографів, активізація пізнавально-творчих засад фахової підготовки майбутніх хореографів, поліхудожній розвиток студентів-хореографів на основі інтеграції та комплексної взаємодії різних видів мистецтв.

Основні положення дисертації відображені у таких публікаціях:

1. Сердюк Т. І. Визначення сутності художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії / Т. І. Сердюк // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 2. – Бердянськ.: БДПУ, 2006. – С. 141–148.

2. Сердюк Т. І. Зміст та структура художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії / Т. І. Сердюк // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 4. – Бердянськ.: БДПУ, 2006. – С. 195–202.

3. Сердюк Т. І. Педагогічний потенціал хореографічного мистецтва в формуванні особистості майбутнього вчителя / Т. І. Сердюк // Наукові записки : збірник науковий статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Вип. № 63. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 165–171.

4. Сердюк Т. І. Освітня та терапевтична значущість хореографічного мистецтва в зарубіжній та вітчизняній науці / Т. І. Сердюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: збірник наукових праць. – Вип. 3 (8). – К. : НПУ, 2006. – С. 41–44.

5. Сердюк Т. І. Хореографічна підготовка в системі фізичної культури та спорту / Т. І. Сердюк // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). –№ 3. – Бердянськ. : БДПУ, 2007. – С. 135–140.

6. Сердюк Т. І. Синтез мистецтв як засіб формування емоційно–почуттєвої сфери студентів-хореографів / Т. І. Сердюк // Український науково–теоретичний журнал: Вісник Міжнародного Слов'янського університету. – Харків, 2007. Т. 10, № 1. – С. 51–54.

7. Сердюк Т. І. Опорно-методичні карти в професійній підготовці студентів-хореографів: методичні рекомендації для студентів спеціальностей 6.010101, 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія» / укладач Т. І. Сердюк. – Бердянськ: Бердянський державний педагогічний університет, 2008. – 39 с.

АНОТАЦІЇ

Сердюк Т.І. Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2009.

У дисертації розроблена та обгрунтована модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії. Здійснений теоретичний аналіз сутності, змісту та компонентної структури у взаємодії її когнітивної, аксіологічної та праксеологічної складових художньо-естетичного досвіду особистості вчителя хореографії. Розкритий педагогічний потенціал хореографічного мистецтва у формуванні художньо-естетичного досвіду студентів вищих педагогічних навчальних закладів: синтетичність хореографії сприяє розвитку творчої активності особистості й інтенсифікації пізнавальних процесів; її емоційність забезпечує образне сприйняття мистецтва та дійсності, створює умови для особистісного самовираження та ефективного педагогічного спілкування; фізично-рухова основа хореографії уможливлює виховання морально-вольових якостей особистості, динамічності постановчої діяльності з учнями, чим сприяє їх залученню до національної хореографічної традиції.

На основі дослідно-експериментальної роботи апробована система критеріїв сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, згідно виявлені три рівня його функціонування (репродуктивний, продуктивний, творчий).

Ключові слова: художньо-естетичний досвід, майбутній учитель хореографії, студент-хореограф, модель, організаційно-методичне забезпечення, педагогічний потенціал.

Сердюк Т.И. Формирование художественно-эстетичного опыта будущих учителей хореографии. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2009.

В диссертации разработана и обоснована модель формирования художественно-эстетического опыта будущих учителей хореографии.

Актуальность проблемы формирования художественно-эстетического опыта будущего учителя хореографии заключается в том, что существует потребность в преодолении диспропорции профессиональной и общекультурной подготовки студентов в высших педагогических учебных заведениях и недостаточного использования эстетико-воспитательного потенциала хореографического искусства в развитии личности будущего учителя. Содержание и организационно-методическое обеспечение учебного процесса его профессиональной подготовки ориентировано в первую очередь на

исполнительско-технологические аспекты хореографии, что не позволяет раскрыть специфику образов хореографической культуры.

Художественно-эстетический опыт будущего учителя хореографии рассмотрен как личностное качество, сформированность которого обеспечивает целостность хореографического профессионализма, педагогических умений и общекультурной компетентности.

Содержание художественно-эстетического опыта личности будущего учителя хореографии рассмотрено как обобщенная система художественно-эстетичных знаний, профессионально-хореографических умений и ценностного отношения к хореографическому искусству. Соответственно в структуре художественно-эстетического опыта учителя хореографии выделены когнитивный, аксиологический и праксеологический компоненты.

Когнитивный компонент художественно-эстетического опыта будущего учителя хореографии представлен системой исторических, теоретических, методических хореографических знаний, которые направляют студентов на проектирование хореографической деятельности учеников. Аксиологический компонент художественно-эстетического опыта учителя хореографии предусматривает эмоциональное отношение к хореографическому искусству, которое предопределяет внутреннее принятие будущим специалистом художественных ценностей и обеспечивает формирование ценностных критериев его творческой деятельности. Праксеологический компонент художественно-эстетичного опыта будущих учителей хореографии представлен их хореографической деятельностью, направленной на привлечение к танцевальному искусству учащихся и молодежи.

Конкретизация предметного содержания хореографических дисциплин позволила выявить их потенциал для процесса формирования художественно-эстетического опыта будущих учителей, который состоит в расширении и фундаментализации искусствоведческого тезауруса будущих учителей, актуализации системы их художественных ценностей и развития у них высокого уровня хореографического мастерства.

Выявлены факторы влияния хореографического искусства на его формирование у студентов в процессе профессиональной подготовки в высших педагогических учебных заведениях. Синтетичность как специфическая основа искусства танца оказывает содействие развитию творческих способностей личности, созданию условий для ее полноценного эмоционального самовыражения, воспитанию морально-волевых качеств человека, активизации коммуникативной способности к групповому взаимодействию, интенсификации познавательных процессов, осуществлению психологической коррекции, профилактике психического перенапряжения, формированию музыкальности и ритмичности, улучшению физического состояния личности (усвоение правильной осанки тела, расширение диапазона двигательных навыков, повышение их точности, стойкости и координации).

Разработано и экспериментально проверено организационно-методическое обеспечение формирования художественно-эстетического опыта будущих учителей хореографии в процессе профессиональной подготовки, которое

функционирует на основе взаимодействия структурных компонентов – когнитивного, аксиологического, праксеологического и реализуются в процессе целенаправленного воздействия методов мультимедиа и аудиовизуальных средств, синтетической драматизации и технологии опорно-методических карт.

На основе исследовательско-экспериментальной работы апробирована система критериев (информационно-тезаурусный, художественно-экспрессивный, практически-технологический) сформированности художественно-эстетического опыта будущих учителей хореографии, которые отвечают его структурным компонентам и обеспечивают полноценное диагностирование их взаимодействия на всех уровнях деятельности.

Согласно системе критериев сформированности художественно-эстетического опыта студентов-хореографов выделены три уровня его функционирования (репродуктивный, продуктивный, творческий) в зависимости от обобщения в нем хореографической информации и особенностей ее использования в учебно-профессиональной деятельности.

Ключевые слова: художественно-эстетический опыт, будущий учитель хореографии, студент-хореограф, модель, организационно-методическое обеспечение, педагогический потенциал.

Serduk T.I. Forming of the artistic and aesthetic education of the future teachers of choreography. – Manuscript.

Thesis for the scientific degree of the Candidate of Education in specialty 13.00.04 – theory and method of professional education. – The National Pedagogical University named after M.P.Dragomanov. – Kiev, 2009.

In the dissertation model of forming the artistic and aesthetic education of the future teachers of choreography was worked out and substantiated. The author performed theoretical analysis of the essence, of the content and component structure showing interconnection of its cognitive, value and action constituents of artistic and aesthetic experience of the teacher of choreography. The author exposed educational potential of choreographic art in the process of forming of artistic aesthetic experience of the students of the pedagogical institution of higher education: choreography synthesis helps the development of personal creative activity and intensification of the discovering processes; it's emotivity ensures imaginative perception of art and reality, makes conditions for the personal self-identification and effective pedagogical intercourse; physical-motional base of choreography makes possible the developing of moral-volitional qualities of the personality, dynamics of the pupils training, what helps their instillation into national choreography tradition.

In terms of research and experimental work the system of criteria of generation of artistic and aesthetic experience of future teachers of choreography were approved. According to this system three levels of its functioning were revealed (reproductive, productive, creative).

Key words: artistic and aesthetic experience, future teachers of choreography, choreography students, model, organizational methodological provision, educational potential.